

Andrij Bondar (28 wierszy)

Wiersz który nigdy nie zostanie przetłumaczony na języki obce

w ukraińskiej encyklopedii literatury
nie ma not biograficznych Kena Casey'a Williama Carlosa Williamsa
nie ma artykułu o pokoleniu bitników i z jakiegoś powodu
nie przywołano żadnego przedstawiciela
tego pokolenia

ale są w ukraińskiej encyklopedii literatury
wyczerpujące artykuły o twórczości Muchtara Alezowa i Abaja Kunanbajewa
a także Grygoła Abaszydze – autora cyklu poetyckiego
"Lenin w Samgori"
o licznych ros. kazach. gruz. ukr. radz. (a czasem też "ros. i ukr. radz.")
pisarzach
członkach KPZR i szeregowych
nosicielach postępowych idei

jest Andersen Nexø Sherwood Anderson Iwo Andrić Ihor Antonycz
(choć nie wiem co on tam robi)
Andrella Andricaju i trzech Andrijewskich
i nawet Emma Andijewska jest
nie mówiąc już o Andrijczuku Mychajle Mykołajewyczu
członku KP USA z 1919 roku
nie ma już i nie będzie o Andruhowyczu
o Andrusjaku też nie będzie
jest Andrijaszuk i Andrij Kesaryjski
nie obeszło się i bez Andrijczuka
Kesara Omeljanowycza

no cóż – cesarzowi co cesarskie

i wszystko to powstawało w czasach kiedy już nie nadeptywano
żelaznym służbowym butem na jaja akademikom
dr nauk filologicznych i zwykłym kandydatom nauk filologicznych
którzy siłą rozpędu
pracowali sobie spokojnie
bo inaczej nie mogli i nie umieli

chwalić boga jest tam o Abelardzie i Ariście
jest o Tomie Wolfe i Virginii Woolf
obok artykułu o Romanie Mychajłowyczu wulu
autorze krytycznoliterackiego szkicu
"M. Gorki na Krymie"
a o Tomie Wolfe drugim już nie ma
(Po co nam dwóch Tomów Wolfów?)

o kłapouchym Franzu Kafce jest
o krótkowzrocznym Konstandinosie Kawafisie jest
nawet o szalonym Paulu Verlainie jest

a o stefanie georgu już nie ma

nie ma borysa viana jest vian tudor wiwiani raffaele
nie ma danilo kiša ale jest egon erwin kisch
nie ma maurice'a blanchota ale jest blasco ibanez
nie ma sacher masocha ale jest jurij zachowaj (umarł we lwowie)
nie ma georga heima gotfrieda benna jeana geneta
i chwala bogu

nie ma hrabala bohumila ale jest grabowycz george (hryhoryj)
co nie może nie cieszyć
jest grass günter (pod danilą graninym)
nie ma gary romaina ale jest garai gabor
węgierski tłumacz r.m.rilkego i witalija korotycza

a może oni o tym wszystkim nie wiedzieli
może i do dziś nie wiedzą i do dziś wygodnie siedzą jak zjawy jak cienie
w pocerowanych szarych garniturach w zakurzonych gabinetach
instytutu literatury ukraińskiej akademii nauk
wypełniając swoimi starczymi ciałami
chorą ukraińską czasoprzestrzeń

jest hegel hebbel nie ma geobelsa
a on przecież też pisał
jest wasyl hay (choć jaki tam z niego gay?)
john gay jest hejne jest a heinego nie ma
jest króciusienko o herasymiuku
a o herbercie zbigniewie – ani słowa
natomiast jest o herbercie xavierze
(słyszeliście o takim?)
mam nadzieję że z herbertem sytuację wyprostują
w ostatnim tomie
kiedy będzie na "Z"

i w ogóle z polakami jakoś tradycyjnie kiepsko
gombrowicza nie ma być może dlatego
że na literę "g" w ogóle nie ma nikogo
bo nie ma również takiej litery
hlaski marka nie będzie i pod literą "ch"
a wojaczka pod literą "k"
nie mówiąc już o bursie różewiczu i innych niepokornych

z żydami jeszcze gorzej niż z polakami
szmul agnon jest a już isaaka b. singera nie ma
czemuś i saula bellowa nie ma i edwarda doctorowa nie ma
choć jest tamara naumivna denisowa (ze zdjęciem)
która o nich pisała
tak samo jest bażan który bezsprzecznie
zasługuje by tam być
(choć nie raz mi dowodzili, że
jaki tam z niego żyd)

ale nie ma josifa brodskiego philipa rotha
choć jest margeryta aliger
i to też nie może nie cieszyć

z niektórymi rosjanami
to nawet gorzej niż z żydami
ale najgorzej zapewne z ukraińcami
bo z nimi zawsze najgorzej

ale kimże ja jestem, żebym ich wszystkich osądzał?

Kto był rozpięty na szwajcarskim krzyżu?

Ta gibka i niska szwajcarska dziewczyna
wymyśliła swój rytuał
aby jakoś wyjaśnić naturę twórczości

I w rzeczy samej,
co przyciąga ludzi do tworzenia
lęk nieistnienia poza innymi ludźmi
czy przeciwnie
lęk przed czyjąś brutalną ingerencją
w ich prywatną przestrzeń?

właśnie dlatego odważyła się na eksperyment

Nie wie jeszcze
jak zareaguję na jej dziwactwo
wyzwę i
wyrzucę kopniakiem w tyłek na ulicę
czy zgwałcę a potem potnę
i wysłę listem wartościowym do ambasady szwajcarskiej?

Po tych azjatach
wszystkiego można się spodziewać

a może zwyczajnie
miło zjemy kolację
sałatę odsmażony ryż i nieodmiennie
mołdawskie wino
z posmakiem stęchlizny

porozmawiamy w pigeon English
czy skończyła się już renowacja
bramy brandenburskiej
czy w berlinie poszły w górę ceny
artykułów pierwszej potrzeby
bo każdy ukraiński pisarz
niezmiennie musi to wiedzieć
aby być przygotowanym na to
co go czeka za kilka lat
kiedy jego kraj odmówi obsługiwaniam
jego nieuprawnionego istnienia

ona nie wie nawet tego
że jestem zdeklarowanym pacyfistą
choć nie pobożnym chrześcijaninem
że chociaż jej rytuał wydaje mi się czystym dziwactwem
to jednak piszę z ochotą
być może jej obecność pod stołem mi pomaga

wie tylko

że jestem ukraińskim pisarzem
28 lat brodaty blondyn w okularach zony
nie mam dzieci chociaż mam kota
trochę nieśmiały
ale całkiem życzliwy i przyjazny

wie że dotąd nie miałem podobnego doświadczenia
bo zazwyczaj stronię nie tylko od ludzi
ale i od dookolnych dźwięków zapachów dotyków
od tej całej idiotycznej ukraińskiej rzeczywistości
która nachalnie dzwoni do drzwi
krzyczy z ekranów telewizora
zieje na Ciebie spalinami w komunikacji publicznej
od tych popękanych i surowych twarzy
które nie rozumieją twego języka
od tego dziurawego ukraińskiego nieba
w którym klębią się myśli uczucia nadzieje
od tej wiary w nie wiadomo co i nie wiadomo po co

leży cichutko pod stołem
i nie zadaje głupich pytań
czy język ukraiński podobny jest do rosyjskiego
czy Ukraińcy chcą do Zjednoczonej Europy
bo jest Szwajcarką
a Szwajcarzy to ludzie bardzo neutralni
choć jak widzę bardzo mili i swoiści
i mieli w dupie jakieś tam procesy zjednoczeniowe

mam pewność że nie jest szalona
bo w pełni uświadamia sobie
konceptualność swych dziwactw
i po słowiańsku łagodnie się uśmiecha

przyniosła mi odrobinę
swego rozumienia współpracy między ludźmi
choć nie przywiozła mi w prezencie
prawdziwego szwajcarskiego sera
a ja nigdy nie próbowałem
prawdziwego szwajcarskiego sera
i dobrze że nie przywiozła
bo by się zepsuł po drodze

choć podobno właśnie zapleśniały ser
ma zbawcze właściwości i nawet leczy
raka dusznicę bolesną wrzody żołądka

a może to taka forma świętości
może ona jest daleką krewną
jakiegoś średniowiecznego katolickiego świętego
i te gwałtowne geny nie dają jej spokoju
dopiero teraz

święta andrea i święty andrzej
w końcu się spotkali

ona – pod stołem
on – za stołem

obydwoje tak samo samotni
tak samo obydwójce dalecy

choć kto wie

China

kiedy chińczycy
przyjeżdżają do europy czy jeszcze gdzieś
jednym słowem na zachód
rozszerzają się im oczy

to już w ogóle nie chińczycy
a zdziwione kotki-mrukotki

a może oni zawsze byli tacy
jak europejczycy jak
każdy z nas
i tylko wobec europejczyków udawali
takie sobie kotki-mrukotki

i nagle tylko w europie
pośród takich jak oni sami
dopasowują się do cudzego landszaftu

popatrzcie na gao xingjiana
laureata nobla 2000 roku
czy na jakiegoś
fransois czenga
na michela czanga amerykańskiego
tenisistę koniec końców

co w nich zostało chińskiego
prócz mistrzowskiego operowania
palczkami w restauracji
i genialnej umiejętności przystosowania się
do świata

mówią że do chińczyków należy przyszłość
tego świata
że właśnie oni za jakieś sto
czy dwieście lat
będą panować nad światem
dyktować światu modę
zawalać świat plastikowymi chińskimi
zabawkami i chińskimi restauracjami
z przemożnym zapachem kwaśnego octu

a propos
mówią że chińczycy to urodzeni esteci
dlatego bardzo lubią
europejskie kobiety
za delikatny meszek nad górną wargą
bo u chinek on tam czemuś nie rośnie

ciekawe czy chinkom rosną

włosy pod pachami

miliardy kotków-mrukotków
za jakieś sto lat
czy za jakieś dwieście lat
zbudują nowy świat
czy ten świat będzie
nowy i dobry
nie wiem

wiem jednak
że to będzie świat
nie bez dobrych ludzi
i ta dobroć będzie wszechobejmująca
jak chiny
i wysoka jak chiński mur

że
każdy żywy
i nienarodzony wróbel
dziękuje wielkiemu mao
za to że nie doprowadził on
swego dzieła do końca

że
każdy chiński dysydent
czy to pisarz czy zwyczajnie
obrońca prawa
to naprawdę żaden wygnaniec
a agent wielkiego chińskiego wpływu

że
świat – to wielkie chinatown

że
bóg to chiński komunista
który na początku stwarza sobie problemy
a potem bohatercko z nimi walczy

Latynka

dawno mnie korciło
przynajmniej w poezji
żeby przynajmniej raz
prześć na alfabet łaciński

jeden mój znajomy uważa
że wraz z przejściem na łatinę
nasz naród zacznie mniej kraść
a więc gdzieś natychmiast nagle
zniknie ta rozchelstana bizantyjskość
ta chamska sowieckość ta bezbrzeźna ugrofińskość
(sorry, węgry, sorry finowie)
i w głowie coś tylko "trzask" – i już jesteśmy europa

a moja inna znajoma uważa
że wraz z przejściem na łatinę
automatycznie lepiej będą nas rozumieć
zachodni słowianie
wszyscy ci polacy czesi
(i nawet niemcy jakoś raptem zaczną nas szanować)
no przynajmniej jeśli nie lepiej
to w nas pojawi się bodaj maleńka szansa
bycia zrozumiałymi

a jeszcze jeden mój znajomy uważa
że przejście na łatinę
trzeba zacząć od Zachodniej Ukrainy
gdzie grunt powiedzmy humus czyli naród
jest lepiej do tego przygotowany
jeździ do włoch portugali na zarobek
a więc zna europę nie z cudzych słów
a z własnych wrażeń
czarnej roboty czarnej zazdrości czarnej niewdzięczności

a Mykoła Riabczuk
(widzicie włochy i portugalię napisałem małą literą)
którego bardzo szanuję
uważa że ukraińska by przeżyć między wschodem i zachodem
powinna zmniejszyć się do strawnych rozmiarów
czyli do 6 zachodnich województw po zbrucz
długo się z nim spierałem
walcząc o winniczną żytomierszczyznę
i rodzimą chmielniczczyznę
ale Mykoła Riabczuk wiecie jaki jest mądry
coś sobie pomyślał i wszystko

będzie dobrze z wyjątkiem jednej tylko
bukowiny
ona automatycznie przejdzie na łatinę

kiedy tylko przyłączy się do wielkiej rumunii
a nawet jeśli i do małej moldowy
się przyłączy
to i tak przejdzie na latynkę

kiedy każdy z żyjących ukraińskich poetów
napisze jeden wierszyk latynką
można będzie ułożyć antologię
współczesnej poezji ukraińskiej w latynce
szkoda tylko że Iwan Małkowycz nie zdoła wówczas napisać
o księżycowym sierpnie litery je
i cieniutkiej świeczce litery ji

* * *

Wielka Matko Ukraińskiej Poezji
Bogini Kali Ukraińskiego Ducha
Strażniczko Ukraińskich Brzegów
Liczniku Geigera Ukraińskiego Powietrza
Kochająca Naród i Nienawidząca go
Obrończyni Nasza i Różgo
Następczyni Córki Prometeusza
Kamienna Scytyjska Babo z Jajami
Lodowata Ledo
Święta Poszukiwaczko Defektów Ukraińskich Luster
Nieśmiertelna Marusiu Czuraj
I Znowu Matko i Matko
Niedobra ale Sprawiedliwa Matko
Ukraińskiej Poezji!

Jak na ciebie popatrzeć o Złośliwa Panno
Wieczna Panno Panno-Dziewanno Panno Osobliwa Panno Hańbo
żeby nie zesrać się ze strachu
żeby nie zamienić się w słup soli
żeby doczekać się chwili Twojej boskiej uwagi
a nie wiedźmowatej nienawiści
żeby nie zamienić się w wilka
i nie wyc przez resztę życia do księżycy
żeby mleko nie wykippingało
a krew nie zawrzała w żyłach

Jak się zwrócić do Ciebie
żeby nie dostać nogą po wątrobie
żeby nie oparzyć się wrzątkiem Twojej śliny i Twojej sławy
żeby nie zostać napromieniowanym
żeby przeżyć i żyć dalej
żeby dzieci nie narodziły się jako mutanty o trzech głowach
i pięciu penisach
żeby się nie upodlić nie zbydlęcić i nie otrzebić przed Tobą?

jak opiewać Twoją chwałę
żeby nie zafalszować w B-dur?
żeby nie zabrakło skali equalizerom
żeby ożyli Łazarze wstali i poszli
żeby serce nie pękło od napięcia
i żeby błonami bębnekowymi nie rzuciła się
krew z mlekiem?

Naucz mnie nienawidzić jak biblijni prorocy
jak nienawidził Dawid Goliata i Samson filistynów
jak kaci nienawidzą swoich ofiar
jak nienawidzą zmarli swoich żywych!

Naucz mnie kochać aż do samozapamiętania aż do samoudręki

jak apostołowie kochali Jezusa i Seweryn Wandę
jak kochają ofiary swoich katów
jak kochają żywi swoich zmarłych!

Rozbierz mnie na części na członki
na molekuly i atomy
i złóż znowu
wypatrosz mnie jak kapłanka przeblagalne jagnię
rozgrzeb mnie jak czcicielka ognia święte ognisko
Początku Początków
Alfo i Omega ukraińskiego życia
Księżniczko Cezjo Kniagini Stroncjo
Nieśmiertelna Caryco Czarnobylska!

byłaś i jesteś przede wszystkim
przetrawiasz i lód twój nie popęka
nawet kiedy powydłubuję oczy z ikon z twoją twarzą
nawet kiedy zacznę się żegnać jednym palcem
i przyjmę komunię gliny i wody

nigdy chwała Twoja się nie zmniejszy
bo zniewoleni tak kochają Twe słowa
bo Ty zawsze pisałaś dla zniewolonych
choć jakbyś pisała dla bohaterów

pretendujesz do roli prorokini
w swoim bagnowisku
już się nią stałaś bo zawsze
spekulowałaś na świętościach
bo zawsze chciałaś być ostatnią wielką poetką
tej zasmarkanej kultury
bo zawsze tworzyłaś kazania
przepowiadałaś duchowym plebejuszom
nauczałaś pariasów kochać coś więcej
niż własny żołądek

jednak się okazało
że w tym życiu niczego
cenniejszego od własnego żołądka nie ma
z wyjątkiem jego normalnej perystaltyki

Twoje słowa?
co w nich dla mnie
prócz patosu fałszywego gestu
rozpaćkiwania rozbabrywania lirycznego babskiego kompotu –
letniego z emaliowanego wiadra jak na pionierskim obozie
wiecznego wprawiania się w samochwalbie
przepowiadania i faryzeuszostwa

ty zawsze mówisz nie dla siebie
a przede wszystkim dla kogoś –

albo dla pryszczatego członka "Ruchu"
albo dla represjonowanych studentek filologii
albo dla dyrektora instytutu literatury
albo dla staruszki z diaspory

dlatego nie wierzę żadnemu Twojemu słowu

kochać Twoje słowa –
to zaprzeczyć w ogóle twórczości
to odmówić sobie czegoś najważniejszego
możliwości by żyć bez Ciebie
żyć tak jakby Ciebie nigdy nie było i miało nie być

Stałaś się sztandarem hasłem znakiem
ostatnim przytulkiem dla wiecznie bezradnych i ubogich
tych którym łatwiej wziąć z Ciebie
niż stworzyć samemu

jutro umrzesz i będziesz jeszcze silniejsza
bo imię Twoje – legion
i wtedy pochowają Cię z honorami
na Bajkowym cmentarzu
i wyśpiewają sławę prawdziwie

tutaj zawsze tak robią
bo inaczej nie można
szczególnie z Tobą

bo póki żyjesz
możesz ich opieprzyć skrzywić się do kamery
zrzucić ze schodów oblać barszczem
albo przytrzasnąć rękę w drzwiach
Gdybyś wiedziała
jak oni wyglądają Twej śmierci
aby rozciągnąć Cię kwadratowo-gniazdową metodą
puścić na taśmę
przerobić na swą oficjalną miłość!

wtedy się zorientujesz
że taka jest ukraińska miłość bez regul
i zaprzesz się odetniesz od swoich słów
bo mówiłaś je dla ludzi
czyli w próżnię

ale dopóki żyjesz
wiedz
że jest na tej ziemi przynajmniej jeden człowiek
który naprawdę Ciebie rozumie
człowiek
który chwyta za rewolwer
posłyszawszy twe słowa

człowiek
który szczerze nienawidzi twych przepowiedni
i nie szanuje twojej poezji

* * *

mężczyźni w moim kraju
ustępują w metrze miejsca
inwalidom osobom w podeszłym wieku
i pasażerom z dziećmi
ale przeważnie siedzą sami
bo tamte kategorie obywateli
wykazują stałą tendencję do wymierania
albo coraz rzadziej jeżdżą metrem

mężczyźni w moim kraju
to zaobrączkowani święci
z wytrenowanymi żuchwami
którymi wygryzają sobie szlak
do zasłużonego ojcostwa
a potem mając nareszcie wolne ręce
cieszą się dziecięcym ciałem
korzystając z zabronionych metod
wychowania dorastającego pokolenia

mężczyźni w moim kraju
to nie mutanty i nie zboczeńcy
to produkty wtórnej obróbki
aminokwasów
to wszystko co zostało jeszcze narodowi
który kocha i ceni swych bohaterów
chwackich
i młodych
ze szczękami jak u pitbullów
u których miłość do macierzyństwa
przerosła wszelkie znane granice
i stała się oznaką stylu

mężczyźni w moim kraju
to cudowne okazy dla entomologa
delikatni jak egzotyczne motyle
przyszpilone do tekturki
uzmysławiają wartość
każdego poruszenia każdego dźwięku
albowiem życie to stale popełniana zbrodnia
i nie ma żadnego usprawiedliwienia

mężczyźni w moim kraju
wysiąkują nos prosto w rękę
albowiem ręka to najręczniejszy organ
dla takiej ważnej sprawy
albowiem innych ważnych spraw
oni zazwyczaj nie mają

mężczyźni w moim kraju

nie robią żadnych wysiłków
albowiem od wysiłków psuje się wątroba
i brzydko pachnie z ust
choć przecież chyba się narodzili
dla jakichś wysiłków

mężczyźni w moim kraju
przedwcześnie schodzą do grobu
i stają się nieważkimi aniołami
idealnym materiałem
do metafizycznych spekulacji
istotnym argumentem na rzecz istnienia
boga czy jak mu tam

Sezonowe przeceny

jutro muszę przejść się po sklepach
bo może być za późno
sezonowe przeceny sami państwo wiedzą to rzecz niepewna
temperatura zmienia politykę cenową
życie staje się coraz bardziej uporządkowane i precyzyjne
termometr dyktuje politykę cenową
żółte liście cicho spelzają z nieba
zatem jutro trzeba zatroszczyć się o lato
zrobić zapasy koszulek i szortów
kupić sportowe buty do kręgielni

właśnie jutro 15 października podmioty staną się dopelnieniami
a orzeczoniom zrobi się strasznie od tego okolicznika
że już nigdy nie będzie ciepło chociaż jak rozwodzą się
meteorolodzy o jakimś babim lecie
które tym razem ominęło nas i nasze kobiety
że czas utracony i przejście na czas zimowy
nieubłaganie zwiększy ciemność w bramach
i doda roboty pracownikom pogotowia

nawet przyjazny uścisk ręki już nie cieszy
jak nie cieszą kolorowe kulki ze znanego dowcipu
jak nie cieszą zwierzęta miejskiego zoo
które zapadają w tradycyjny zimowy sen
jak nie cieszą skasowane bileciki
przez które chyba tylko patrzeć na skąpe październikowe
słońce które z przyzwyczajenia podnosi oczy
handlując swoim podstarzałym ciałem

pierwsza jesieni która nie podarowałaś mi żadnej pajęczyny
ty na pewno zapowiadasz jakieś zmiany w życiu
wirusowy hepatyt wyścig zbrojeń codzienny terroryzm
zmniejszenia pensji i ilości nerwowych komórek
pozostaje chuchać na zamrożony termometr
spodziewając się jakichś zmian
przecierać zapotniałe szkła w metrze
czytać reklamy sezonowej przeceny na ruchomych schodach
przedłużać to niewesołe istnienie
mimo wszystko

* * *

wczoraj radio poinformowało mnie
o śmierci martwego sezonu
i pomyślałem
jaką to piękną metaforę wymyślili radiowi redaktorzy
choć nie są poetami ani nawet prozaikami
a po prostu zarabiają na chleb
ciekawymi metaforami

dzisiaj wiadomość o śmierci martwego sezonu
pojawiła się w innych środkach masowego przekazu
a już jutro miliony będą czytać patrzeć słuchać
o śmierci martwego sezonu
jak i o kolejnej niewydolności serca braku kolejnej iluzji
o spadaniu samolotów Su-27 i ostatniej (przedśmiertnej?) pielgrzymce
papieża do ojczyzny
o deprawacji małoletnich i samospaleniu się starowierów
o głębszym niż kiedykolwiek spadku indeksu Dow Jonesa
o kolejnym zbiorowym samobójstwie ukraińskich górników
o wyborach parlamentarnych we Francji i nieudanym puczu w Wenezueli
o zatopieniu starej Pragi i uwięzieniu przez somalijskich piratów
ukraińskich marynarzy
którzy wyruszyli na zarobek i być może nie słyszeli
że mamy tutaj śmierć martwego sezonu

nie wiedzą też o nowych zdradach swych podstarzałych żon
i nawet nie domyślają się że ich 16-letnie córki
już trzeci raz przerwały ciążę
a synowie już szósty miesiąc siedzą za zbiorowy
gwałt
przebiedowując na paczkach od mamy i śmierzących niedopalkach
i przez głowę im nie przejdzie że nikt w tym kraju
nie zapłaci za ich dusze złamanego grosza
że za kilka dni będą modlić się do swych nowych panów
o śmierzącą polewkę o skrawek czerstwego somalijskiego chleba
że przyjdzie tylko liczyć na jakąś zabląkaną
francuską kanonierkę
ten zbawienny odprysk kolonialnego systemu

ze ich życie już ostatecznie odarte jest z wszelkich metafor
oprócz najważniejszej
życia

* * *

kosmici – to dusze umarłych afrykańskich dzieci
które prześladują Europejczyków
odbierają im resztki racjonalizmu
i zdrowego rozsądku
mszczą się za światowy porządek
stworzony na ich obraz i podobieństwo
podkładają bomby w bramach
straszą po nocach latającymi talerzami
wykoleją transeuropejskie ekspresy

i obcinają liny alpinistom

jednym słowem bawią się jak dzieci

i ich nieuzasadnione okrucieństwo
ich pozagrobowa mściwość
pachnie sawanną i dźwiękami bębnów
pachnie potem afrykańskiej mamy
która być może urodziła sobie nowe dzieci
i ich zmarłych nawet nie wspomina

i cóż im małym awanturnikom pozostaje

* * *

już nikt nie pamięta
jakie słowo było na początku

już i początku
nikt nie pamięta
choć udaje że był jego świadkiem

na początku było słowo “już”
bo coś co działo się zanim
ktoś wypowiedział to słowo
nie miało żadnej formy żadnego sensu

ciekawe
co właśnie było przed tym
co określa się zdaniem
“na początku było słowo”

jakiś przed-początek
zerowe stadium rozwoju bytu
rozbieg przed skokiem
ostatnie bóle przed porodem
kiedy gdzieś odchodzą wody
kiedy kobieta jakby się rozdwaja
na siebie i kogoś jeszcze
maleńkiego i pomarszczonego
jak grudka ziemi

na początku było słowo “pamięć”

* * *

słowiańscy bogowie grają w domino
na popękanych stołach utraconej ojczyzny
to właśnie do nich należy na wieki zabijać kozła
oddzielać ziarno od plew
przemieniać wodę w wino
i wino w ocet

słowiańscy bogowie patrzą na księżą oborę
z ulgą uświadamiając sobie własną bezsilę
wobec domowego powietrza
pamiętają jak dobrze było na długo przed Chrystusem
tania kielbasa kefir za 11 kopiejek
telewizor na kredyt pełne zaufanie
do przyszłości

słowiańskim bogom szybko puszczają nerwy
kiedy ktoś robi zakusy na ostatnie
co w nich pozostało
wspomnienia o wątpliwych zwycięstwach
zgwalcona kobiecość poniżonych mężczyzn
kolejki w bezpłatnej toalecie
woda mineralna po przepiciu

słowiańscy bogowie składają odciski palców
podniebieniu migdałkom wyjmując z jam ustnych
złote koronki resztki jedzenia wraki katastrofy morskiej
nadziei na lepsze pamięć o utracie
fragmenty wojskowych marszów

słowiańscy bogowie tylko we śnie
zapominają o swym wojowniczym ateizmie
zaczynają wierzyć w boskie rzemiosło
plamy na słońcu społeczną sprawiedliwość
i cicho umierają ze szczęścia

* * *

johnnydeppbradpittcharlieszynszonpenmikkirurk
podobne do syku żmii do drobnego grysu pod nogami
nazwiska
dobrane wedle brzmienia i niczego więcej
cząsteczki mego codziennego życia
plastyk i talk tytoń i kokaina boks i znowu kokaina
chleb mój powszedni na co dzień
baseball i tajski boks strzyżenie pod boks
bracia moi bliżsi niż rodzeni bo widzę ich
częściej niż ojca i matkę

mieszkańcy nieba szmatki boga
anioły bezskrzydłe weneryczne choroby
one potrafią przygarnąć utrudzonego rozdać chleb i rybę
zdjąć zmęczenie i po prostu pomóc się rozwijać
stać się sensem życia dla pokoleń
metaforami sukcesu rozpaczy bólu absolutnego przyzwolenia
i pełnej oraz bezgranicznej wolności
która chrzęści na zębach jak piasek
która wbija się w pory skóry jak asfaltowy pył

ile ich chowa się między ceglami budynków
ile ich rodzi się co dzień w ciasnych mikrorejonych
wypychając z matek śliską protoplazmę
wyciskając z siebie resztkę porodowej (rodzinnej) pamięci
zbijając się w kryminalne ugrupowania i cytaty
jakie pamiętasz już choćby tylko dlatego że żyjesz i chodzisz
po tej ziemi

Święty Mikołaj nr 628

dał mi najgorsze miejsce
tę upragnioną boczną dolną kuszetkę w ostatnim przedziale
przy kiblu
co zapowiadało przynajmniej niebanalną podróż
“miejsce wskazuje konduktor” – i nic na to nie poradzisz

(ojczyzny się nie wybiera syn nie odpowiada za ojca
miejsce wskazuje konduktor –
trzy niewzruszone prawdy które każdy tutaj rozumie)

dał mi brudną pościel ale nie dał herbaty ani koldry
po co w wagonie kuszetkowym koldra?
tym którzy tu zawsze jadą koldra zazwyczaj jest niepotrzebna
tak samo jak i herbata
herbatę podają w sypialnym
kawa – dla burżujów z sypialnego pierwszej klasy

zamykał toaletę dziesięć minut przed
każdą stacją
a zamykając wyśpiewywał “czerwoną rutę”
i to słyszałem dobrze bo byłem blisko niego

nie miał brody choć idealnie by do niego pasowała
do jego wyblakłej błękitnej koszuli z jakąś
zupełnie niezrozumiałą symboliką –
ekstacycznie splecione młotki? klucze francuskie?
dwa młotki w wiecznym oczekiwaniu na sierp?

mógł być generałem wojsk kolejowych
bo rozkazującym tonem poprosił by go nie budzić
między Chmielnickim a Koziatynem
“ja też człowiek
też mi należy się pospać” –
powiedział ten syn bukowińskiego kraju
i kto odważyłby się go zbudzić
między Chmielnickim a Koziatynem?

czuł się na sto procent panem sytuacji
mistrzowsko manipulował losami 54 pasażerów
pomyślałem że może byłoby nieźle
gdyby prezydentem Ukrainy był kolejarz
gwarantowałby przynajmniej przemieszczenia
z punktu A do punktu B

bodaj 15 godzin być przy władzy
bodaj 15 godzin być liderem niestabilnej grupy społecznej
przekupek pracowników w delegacji studentów
cyganów huculów rumunów (których nie wiadomo czemu dotąd nazywają
mołdawianami) ciężarnych dziewcząt i wiecznie podróżujących staruszek

w kwiecistych chustach (dokąd one nieustannie jeżdżą
kto na nie czeka? dla kogo te prezenty
w kraciastych chińskich torbach?)

zbudził nas wszystkich 40 minut przed strefą sanitarną
aby 54 przedstawiciele niestabilnej grupy społecznej
mogło naprędce spełnić swe elementarne ludzkie potrzeby
czyli przed wjazdem do Kijowa
żeby każdemu przypadało na to prawie 40 sekund
mógłby ubrać się w uniform sanitariusza
i mierzyć przed toaletą osobisty czas każdego pasażera
cóż to nie przydarza się przed Bożym Narodzeniem!

dla mnie wynalazł specjalny klucz

“chłopcze! – powiedział półszepem – chłopcze, wstawaj,
święty Mikołaj już włożył pod twoją poduszkę prezenty”

tak sobie zażartował
nawet nie spodziewając się że te słowa
zapamiętam na całe życie

Psalm na cześć braterstwa

bracia Cohenowie – Ethan i Joel – nauczyli mnie
nie bać się krwi
bracia Tutunikowie – Hryhir i Hryhorij –
niczego mnie nie nauczyli
bracia Marx wywarli wpływ na całe holywoodzkie kino
bracia Letowie bardziej przypominają ojca i syna
braciom Kliczkom życie układa się jak najlepiej
braci Branko posądzono o związki z mafią
braci Schumacherów dalej przedstawiają jako “Ferrari”
nawiasem mówiąc czy bracia Starostinowie jeszcze żyją?
bracia Baggio zupełnie nie wyglądają na braci
bracia Inzaghi być może nienawidzą jeden drugiego
jak i bracia Czarnowołowie
braci Surkisów lepiej nie znać
bracia Sawłochowie chyba siedzą
bracia Miedwiedczukowie mam nadzieję będą siedzieć
braci Chaczilajewych i braci Barajewych wszystkich wkrótce wystrzelają
z braćmi Prochaškami dawno się nie widziałem
braci Łuczuków nigdy nie widziałem razem
braci Kapranowych chronicznie nie rozróżniam
Wasył i Wadym Skuratiwscy – nie są braćmi
Iwan i Jewhen Marczukowie – nie są braćmi
“Bracia Hadiukiny” – też nie są
“biali bracia” znów śpiewają hymny w przejściach metra
bracia Warner nakręcili drugiego Harry’ego Pottera
bracia Wajnerowie zdaje się wyemigrowali albo umarli
bracia Strugaccy wpłynęli na kilka pokoleń
ale mnie jakoś ominęli bo
bardziej interesowali mnie bracia Goncourt
bracia Eliotowie – Thomas Stearns i George
bracia Holmesowie Sherlock i Microft
“Bracia Karamazow” i “Józef i jego bracia”
a moje dzieciństwo – to w zasadzie wyłącznie bracia Grimm

z braci Jacksonów na ludzi wyszedł tylko Michael
z braci Noblów – tylko Alfred
z braci Ulianowych – tylko Włodzimierz
z braci Bushów – tylko George
z braci Zerowych – tylko Mykoła
ale Michajle bardziej się poszczęściło
braciom Lumière poszczęściło się obu

oprócz tych już wymienionych są też
bracia jednej krwi od jednej matki mleczni przyrodni duchowni
młodszy średni starsi
bracia bliźniacy bracia-dwojaczki syjamscy bracia
cioteczni stryjeczni leśni gedeonowi
“Bracia Tiutczewowie” – sprzedaż produktów paczkowanych
są pobratymcy braciszki bratanki bratki brachy braty łaty

bracia w nieszczęściu i bracia po mieczu

trio jak rodzeni bracia brat samego diabła
ni swat ni brat na brata brat a gdzież ty bracie
bratobójcy bratolubcy bratosprzedawcy
bracia w Chrystusie bracia-muzułmanie bracia-słowianie bracia-piloci bracia-akrobaci bracia Gawz
bywają bracia bardziej wyglądający na kochanków
bywają bracia całkiem do siebie nie podobni

gdybym w ogóle nie miał brata
kto by mi wówczas odkrył na czym polega różnica
między kobiecymi i męskimi narządami płciowymi?
komu bym powierzył tajemnicę swej pierwszej miłości?
kto by mnie nauczył jak osiągać prostą męską satysfakcję?
kto by mi wyjaśnił różnicę między rzutem karnym i wolnym?

ktoś koniecznie musi być obok
jeśli nie masz brata daj ci Boże siostrę

z siostrami nawet ciekawiej

List do K.

pamiętasz że pod koniec lat dziewięćdziesiątych
kilka razy jeździliśmy na wakacje do Bułgarii?
pamiętasz tanie wino i gin miejscowej produkcji
tani najtańszy na świecie gin?

jak nam tam wszystko było po guciu
jakie tam wszystko było wspaniale
midi z czosnkiem musaka czuszki tarator winogrona brzoskwinie smażona caca

ogromny talerz smażonej cacy!

pamiętasz te plaże gorącego piasku
usiane żółto-białymi niedopalkami strzykawkami ciałami
i czarne morze z meduzami kutrami plamami ropy topielcami?

i wysuszonego starego cygana który grał na *gadulce*
bardzo dziwny instrument – coś między wiolonczelą skrzypcami i lukiem?

stary niemyty cygan (uprzedzam że jego *niemytość* nie odnosi się
do wszystkich cyganów – to była tylko jego *niemytość*)
ubrany w stary nie wiadomo kiedy kupiony garnitur i *białą* koszulę
prowadził na łańcuchu brunatnego niedźwiedzia

wtedy wydawało się że ten niedźwiedź jest po kilku zawałach
sierść wypłowiła na słońcu oczy pod mętną powłoką starte pazury

pełne i ostateczne upokorzenie

ślina kapłała na piasek
i zmieniała się w drogocenne perły

to było widowisko nie dla nerwowych
jeden tylko stary niemyty cygan dostrzegał
w tym wszystkim jakąś atrakcję
nawet dzieciom było ciężko patrzeć na tego niedźwiedzia
one wyblagiwały u rodziców jabłka rachatlukum i fistaszki
i podkarmiały tego weterana Wielkiego Cygańskiego Imperium Rozrywki

wtedy ci powiedziałem
bardzo dobrze pamiętam to swoje zdanie
wtedy ci powiedziałem:
“a my jeszcze narzekamy na zoo – te nieszczęsne stworzenia tam przynajmniej karmią”
a ty powiedziałaś:
“Boże jaki nieszczęsny *miszka*”
tak właśnie powiedziałaś *miszka*

potem wróciliśmy do domu i
i długo wspominaliśmy te gorące wakacje
pamiętasz schodziła mi skóra od słońca

wiesz że nie mogę być za długo na słońcu

a kilka dni temu znów wrócił do mnie ten stary niemyty cygan i rudy nieszczęsny niedźwiedź na łańcuchu

może nie warto ci o tym opowiadać
ale przez te lata tyle wzajemnie opowiedzieliśmy sobie głupot
że nie mogę się powstrzymać

no więc słuchaj:

gdzieś przed rokiem jakaś niemiecka organizacja opieki nad zwierzętami
(wiesz, że ci Niemcy do wszystkiego mają jakąś organizację)
postanowiła pomóc nieszczęsnym cygańskim niedźwiedziom i
przeznaczyła wielki grant na ich rehabilitację
pieniądze trafiły na konto jakiejś bułgarskiej organizacji
i bułgarzy długo nie myśląc wypłacili te pieniądze cyganom

i wiesz co zrobili cyganie?
wiesz co zrobili ci pieprzeni cyganie?

KUPILI SOBIE NOWE NIEDŹWIEDZIE A STARE WYGNALI DO LASU

i teraz mi powiedz:

JAK PO TYM ŻYĆ DALEJ???

Bez sensu

naprawdę nie ma się czym pysznić to grube babsko z plakatu
“NIE SPRZEDAJĘ PAPIEROSÓW NIEPEŁNOLETNIM”
bo cała jej niezwykłość zaczyna się i kończy zdaniem
“NIE SPRZEDAJĘ PAPIEROSÓW NIEPEŁNOLETNIM”

jestem pewien że jej pojawienie się na tym plakacie
to pierwsze i ostatnie wielkie zdarzenie w jej życiu
od narodzenia do śmierci
wszyscy jej znajomi i krewni długo będą z zazdrością wspominać:
“no i udało się kobiecie przejść do historii”
nawet na jej pogrzebie jakiś głupek
obowiązkowo powie
“ONA NIE SPRZEDAWAŁA PAPIEROSÓW NIEPEŁNOLETNIM”

kilka takich głupich plakatów obowiązkowo
przetrwa w rodzinie i
pożółkle będą przechodzić z pokolenia na pokolenie
i możliwe że za sto lat jej
praprawnuczka też pojawi się na plakacie
z innym napisem
na przykład takim:
NIE SPRZEDAJĘ CHLEBA NIEPEŁNOLETNIM

kto wie co może z nami stać się za sto lat?

kiedyś moja mama trafiła do miejskiej gabloty zasłużonych
jako przodownica pracy socjalistycznej
to stało się akurat po tym jak otrzymała
order przodownika pracy drugiego stopnia

codziennie idąc do szkoły patrzyłem na swoją mamę
i bardzo często przyłapywałem się na myśli że to nie moja mama
a ktoś inny obcy mi
jakby moja jedyna na świecie mama
wykonywała jakąś całkiem inną funkcję
jasne że byłem dumny “patrzcie to moja mama – a nie wasza”
ale z drugiej strony wyglądało to jak jedna z fotografii
na wielkim zbiorowym grobie

po jakichś trzech latach
cała ta socjalistyczna romantyka
razem z braterską mogiłą obróciła się w niebyt
i wiedziałem że moja mama już nigdy więcej nie trafi
do tej gabloty zasłużonych

a z drugiej strony
gdyby TO potrwało trochę dłużej
moja mama na pewno by dostała
order przodownika pracy pierwszego stopnia

co automatycznie zmieniło by ją w kawalera
orderu przodownika pracy trzech stopni
a więc – BOHATERA PRACY SOCJALISTYCZNEJ

gdyby tak się naprawdę stało
jestem pewien
NIGDY NIE NAPISAŁBYM TEGO WIERSZA BEZ SENSU

Tylko mnie nie odtrącaj

przez ścianę ze mną mieszka współczesny białoruski rzeźbiarz
codziennie wypija pół butelki wódki
nie wyglądając przy tym na alkoholika
andrij – ma na imię andrij tak samo jak ja –
to bardzo uduchowiona osoba bez żartów
jakie tu żarty kiedy przychodzi wypijać po pół butelki wódki dziennie
i nie być przy tym alkoholikiem
gdzie tu żarty?

bardzo wcześnie się kładzie i bardzo wcześnie się budzi dlatego
nasze kontakty ograniczają się do trzech wieczornych godzin
ale to w zupełności wystarcza żeby
odkryć jeden drugiemu duszę
a dlaczego mielibyśmy wstydzić się swoich dusz?
co mamy przed sobą odkrywać
jeśli nie nasze dusze

jakikolwiek inne rozmowy z nim zamieniają się w profanację
czasami zdaje mi się że na jego tle wyglądam
na nieuleczalnie chorego na brak duchowości
po prostu jestem mistrzem świata w bezduchowości
na jego tle

jest prosty zanadto prosty w potoczności
o wiele prostszy niż ja
niż ktokolwiek z moich znajomych
idzie rano do pracowni zostawiając po sobie
zapach prostej jajecznicy na prostej słoninie
przyjemnie mi się budzić i czuć ten prosty zapach
współczesnego białoruskiego rzeźbiarza andrija

nawet jest dowcipny w pewien dziwaczny sposób
“Boscha bierz w ręce i haruj, serce” – żartuje i sam śmieje się ze swego żartu
pracuje dużo więcej niż ja – od ósmej do piątej
a potem przychodzi do domu i pije
i dziwi się czemu ja nie piję i zaczyna odkrywać przede mną
swoją duszę
a potem kładzie się spać
tak po prostu bierze i kładzie się spać z odkrytą duszą

co noc straszą mnie jego krzyki przez sen
myślę że to krzyczy jego odkryta dusza
czasem zaczynam fantazjować
że to mój mąż a ja jestem jego żoną
śpimy w różnych pokojach dlatego że on
boi się przestraszyć mnie swoją odkrytą duszą

co wieczór czekam kiedy przyjedzie ze swej pracowni
zmęczony i odkorkuje swoją butelkę wódki

a ja nakarmię go czymś smacznym
na przykład kartoflanym puree z mlekiem i masłem

i zrobimy sobie gorącej herbaty
i on znowu zacznie odkrywać swoją duszę
wyrzekać na współczesną sztukę i przepraszać że mi tym wszystkim
przeszkadza

a ja jak zawsze będę chciał go uspokoić i zacznę
go uspokajać mówiąc co ty wygadujesz
nawet sobie nie myśl nawet nie myśl
przytul się do mnie tylko nie odtrącaj tylko nie odtrącaj

Ciekawy film

dla S.Ż. z miłością

mój tato obejrzał swój pierwszy film pornograficzny
kiedy poszedł mu 61 rok życia
to właściwie nie był film pornograficzny w zwyczajnym rozumieniu tego słowa
gdzie widać wszystkie narządy płciowe
gdzie z mężczyzn tryska prawdziwe nasienie
gdzie kobiety namiętnie lykają to nasienie
to było soft porno Tinto Brasa
chyba "La Monella"
taki sobie obraz – nawet freda nie pomarszczysz

ale rzecz zupełnie nie w filmie
a w niemal dziecięcym zadowoleniu mojego starego
który dopiero w 61 roku życia
zobaczył coś o czym tylko słyszał
o czym być może marzył ale nigdy nie poznał

choć z drugiej strony co może zdziwić człowieka w wieku 61 lat?

“wychodzę coś załatwić chcesz obejrzeć ciekawy film?” – zapytałem
a już mogłem się nie obawiać
już mogłem spokojnie rozmawiać z nim na te tematy
między nami nie było tabu
i powiedziałem to nie jak własnemu ojcu
a jak dobremu kumpłowi od którego mogłem oczekiwać podobnej otwartości
“dawaj” – zgodził się na eksperyment

bardzo dobrze że tato dożywszy swoich lat
nie czuje różnicy między “soft” i “hardcore”
a więc i nie wie jak wyglądają te pedofilskie obrazki w internecie
z małą dziewczynkami-pierwszoklasistkami
nawet nie jest w stanie sobie wyobrazić że istnieją strony web
gdzie muskularni mężczyźni walą jeden drugiego od tyłu
gdzie matka robi minetę własnemu synowi
gdzie dziadek defloruje rodzoną wnuczkę
gdzie "golden rain" i "anal" i "scum" i "gangbang" i "mature" i "pregnant"
i "lolitas" i "asian lolitas" i "blow-job" i "brother and sister" i "amateurs"
i cała kupa innych dziwactw
gdzie o wiele mniej normalnego zdrowego seksu
kiedy “on” na “niej” i wszystko jasne i niczego nie widać
ale wszystkiego można się domyślić

czasami zdaje mi się że całe to totalne porno
musi wejść w jakiś wewnętrzny kryzys
no dobrze
jeszcze dziesięć lat i oni zdołają wymyślić coś nowego
nowe zboczenia nowe pozycje nowe kazirodcze perypetie
oni zdołają dołączyć nowe środki wspomagające

na przykład “sandy i jenny robią laskę rurze wydechowej nowego citroëna”
albo “czwórka pięcioklasistek pod gołym niebem posuwa dyrektora szkoły wskaźnikiem do map”
albo “dwaj dominikanie kończą od jednego spojrzenia na plamistego dalmatyńczyka”

nie nie mówię o upadku moralności
kim jestem żeby mówić o upadku moralności
nie jestem wieloletnim więźniem politycznym i nie mieszkam we Lwowie
samemu ledwie wystarczyło mi sił żeby pokazać swojemu ojcu
dość przyzwoity film o zwyczajnej włoskiej dziewczynie z wielkimi ustami
w poszukiwaniu odpowiedniego narzeczonego

mam nadzieję że nie dożyję czasów kiedy zaczną
wszystko to filmować od środka

w takim przypadku wątpię czy porozumiałbym się ze swoim ojcem

Pokazać klasę

od kilku już lat prześladowuje mnie uporczywy sen
przypuszczam że ten kto montuje ludzkie sny
chce mi przekazać coś bardzo ważnego
dać jakiś znak
a może przed czymś przestrzec ale
najpewniej
to po prostu jakiś mój nieświadomiony strach
jeden z moich licznych nieświadomych strachów

choć niczego strasznego w tym śnie tak naprawdę nie ma

a sen jest taki:

umiera mi ktoś bliski
(nigdy nie mogę zapamiętać kto dokładnie
ale to na pewno nie ma znaczenia)
i trzeba go wieźć w trumnie na cmentarz
a cmentarz jest całkiem niedaleko od mojego domu
(w prawdziwym życiu ten cmentarz jest kilkaset
metrów od domu)
i dlatego postanawiam zaoszczędzić na autobusie pogrzebowym
wybierając najwygodniejszy sposób przemieszczania się – trolejbus
niesiemy nie wiem czemu trumnę we dwóch jest ciężka
z ciosanych dębowych desek

wnosimy otwartą trumnę do trolejbusu
gdzie jest wielu pasażerów którzy się nie dziwią
we śnie ja się dziwię czemu oni się nie dziwią naszej trumnie
czemu nie sarkają a usiłują pomóc
nawet pomagają trzymać trumnę
żeby nic z niej nie wypadło
żeby nic nie wypadło z niej
nawet konduktor w zielonym waciaku
nie nalega żeby kupić bilet
choć jesteśmy z bagażem to tylko jeden przystanek
tylko jeden przystanek
a jakaś babcia z bezzębnymi ustami
dobrodusznie uśmiecha się i krzyczy
“No chłopcy pokażcie nam klasę
pokażcie klasę”

często oglądam ten sen
pamiętam te dobre ludzkie twarze
to wzruszające ludzkie współczucie
którego tak brakuje w realnym życiu
gdzie tak mało dobra i zrozumienia
gdzie nikt nawet nie próbuje
nikogo zrozumieć
nie mówiąc już o tym żeby

poprosił kogoś żeby pokazał klasę pokazał klasę

w prawdziwym życiu nigdy nie jeździłem poza mój przystanek

trolejbus 23 kursuje od lukianowskiego bazaru do
czynnego cmentarza berkowce
mijając nieczynny wojskowy lukianowski cmentarz
mijając wielki naprawdę nieistniejący cmentarz babi jar
najżyźniejszy w świecie cmentarz babi jar!

sytuacja naprawdę wyjątkowa
ten trolejbus numer 23 który
kursuje przez trzy cmentarze
można by było zgłosić
do księgi rekordów guinnessa formułując ten
wątpliwy rekord jakoś tak:
“pierwsza w świecie trolejbusowa trasa
która obejmuje trzy cmentarze” albo
jakoś inaczej jeszcze głupiej
jak oni lubią

czasami wydaje mi się że ci ludzie w trolejbusie
naprawdę
nie są ludźmi w zwyczajnym rozumieniu tego słowa
czasami mi się zdaje że to dobre trolejbusowe anioły
które towarzyszą nam podczas naszych krótkich
jednoprzystankowych przemieszczeń
kiedy można nie kupować biletu
kiedy można spokojnie przejechać kilkaset metrów

wysiąść na wymarzonym przystanku
i pokazać klasę pokazać klasę

* * *

powoli zbliżając się do wieku bruce'a lee
nagle uświadomiłem sobie że jeszcze nie wystąpiłem w żadnym filmie
nie pokonałem wroga nie urodziłem syna nie zostałem gwiazdą pop
nie znam nawet żadnego chwytu karate
nie mówiąc już o innych rodzajach pojedynków

dziwne słowo – pojedynek
niby żyjesz w świecie w którym wszystko ma być zrozumiałe
no więc pojedynek i pojedynek
i przechodzisz przez niego i idziesz dalej
a jeśli się nad nim zastanowić to robi się nudno
to znaczy zaczynają się nudności
od tego że to naprawdę znaczy
walkę z samym sobą
to znaczy “walkę” która nie wychodzi poza granicę “jednego”
to znaczy siebie

tak więc zbliżając się do wieku bruce'a lee
nagle zrozumiałem że kiedy mówią więc na przykład
“wiek Chrystusowy” albo “kobieta w wieku balzakowskim”
to przede wszystkim chcą usunąć jakieś wewnętrzne sprzeczności

wraz z wiekiem Chrystusowym jakby jest zrozumiałe
że człowiek osiąga stan pierwszej dojrzałości
która pojawia się w 33 roku życia
a jak to jest z kobietą w wieku balzakowskim?
czemu nieodmiennie musimy dopasowywać kobiety do balzakowskiego wieku?
czy to taki eufemizm żeby nie mówić “kobieta w okresie menopauzy”
żeby nie brzmiało to zbyt ostro?
ale dlaczego – pytam – dlaczego nie trafiła się w historii kultury
jakaś wybitna kobieta która umarła w 51 roku życia
żeby nazwać ten skomplikowany etap kobiecego życia
jakoś po kobiecemu?
a okazuje się że to balzac ma coś wspólnego z menopauzą

ale ja nie o tym

tak więc zbliżając się do wieku bruce'a lee
nie wiem jak to wszystko potoczy się dalej
a nawet nie wiem czy warto dożyć do wieku Chrystusowego
już teraz widzę jak przychodzą urodzinowi goście
i każdy z nich (albo jeden przez drugiego) mówią
“a więc chłopcze osiągnąłeś wiek Chrystusowy”

jakbym ja osobiście miał się czym chwalić
jakbym ja niósł ciężki krzyż
jakby to mnie wbijali w dłonie żelazne gwoździe
jakbym to ja krzyczał z bólu i bólu:

“O KURWA DLACZEGO MNIE OPUŚCIŁEŚ!”

Stalin miał rację

po tym wszystkim złym co stało się z Polską
w drugiej połowie XX wieku
niektórym wydaje się że teraz jest jeszcze gorzej

takich rewolucjonistów naprawdę nie ma wielu
jest ich nawet całkiem mało
niewielka grupka młodych nonkonformistów
zapewne nie nie zapewne a na pewno z bogatych rodzin
bo w biednych nie wystarcza pieniędzy na czerwony spray
to naprawdę droga przyjemność
biednym wystarcza żeby komuś obić mordę
w ciemnej ulicy
potargać za długie włosy studentów w uniwersyteckim parku
zalać mordę mocnym słodkim białym bełtem “Witosza” “wyprodukowano w Bułgarii”
ich rodzice tyle skonsumowali tego “wyprodukowano w Bułgarii”
że mogą spokojnie prosić o polityczny azyl w Bułgarii
to by była jedyna przyjemność na starość

jeden z przyjaciół opowiedział mi historię
o grupie Bułgarów na dworcu kolejowym w Berlinie
na samym początku lat dziewięćdziesiątych tysiące Bułgarów wyjechało na zachód
nie wiem co w takiej ilości robili w tym Berlinie
ale wszystkim zachciało się do toalety
która kosztowała kilka fenigów
ale sprytni południowcy postanowili zaoszczędzić
wchodząc najpierw po dwóch
potem po trzech a wkrótce do jednego sedesu sikało do dziesięciu Bułgarów
i nagle w którymś momencie drzwi się zaklinowały
i wielka grupa Bułgarów została odcięta od świata
przestraszeni nie znając ani niemieckiego ani angielskiego zaczęli krzyczeć
na cały dworzec jedno jedyne niemieckie słowo jakie znali “Achtung! Achtung! Achtung!”

nie wiem jak się skończyła ta historia z Bułgarami
naprawdę mnie nie interesuje kto ich z tej toalety uwolnił
i jakie były następstwa
zresztą takich historii nie warto przeciągać
nie warto nawet szukać jakiegoś głębszego sensu
po prostu było śmiesznie i tyle

dziś przeczytałem na ścianie szarego warszawskiego budynku
że STALIN MIAŁ RACJĘ

czemuś u nas na Ukrainie takich rzeczy nie piszą
u nas w ogóle bardzo rzadko piszą na ścianach
a jeśli piszą to coś całkiem abstrakcyjnego
na przykład ŚMIERĆ BURŻUJOM albo SŁAWA BOHATEROM
albo już całkiem popowe VIVA CHE!

choć Stalina kochają u nas bardziej niż w Polsce

o nim u nas nie piszą na ścianach

nie ja wiem że w czymś STALIN MIAŁ RACJĘ i nigdy w to ani na chwilę nie wątpię
mimo wszystko interesuje mnie co miał na myśli ten który napisał – STALIN MIAŁ RACJĘ
choć o wiele bardziej chciałbym wiedzieć
czy naprawdę kocha Stalina ten kto pisał
czy on po prostu wyglupia się dzisiaj przyznając rację Stalinowi
a jutro na przykład napisze że rację miał Mikołaj Kopernik czy Zygmunt III Waza
albo on szedł po prostu ulicą z dziewczyną i postanowił jakoś ją zadziwić
a może nie był jeden a działała niewielka grupa
jeden pisał drugi stał na czatach a trzeci po prostu kontrolował akcje

i w ogóle – co czuje człowiek który pisze na ścianie – STALIN MIAŁ RACJĘ
i jaka to racja? globalna czyli STALIN MIAŁ RACJĘ WE WSZYSTKIM
czy jakaś mniejsza jakby konkretna
na przykład STALIN MIAŁ RACJĘ BO NOSIŁ WSPANIAŁE WĄSY
albo STALIN MIAŁ RACJĘ BO HITLER JEJ NIE MIAŁ
albo STALIN MIAŁ RACJĘ BO TRZYMAŁ POLAKÓW ZA JAJA

no i myśl teraz co naprawdę miał na myśli ten chłopak

bardzo wątpię że to był starszy człowiek
jestem pewny że to nie był stary niedobitek-stalinista
czy jakiś rozsierdzony nieudacznik-repatriant z Kazachstanu
nawet nie do końca jestem przekonany że ten kto to pisał
naprawdę ma jakieś polityczne poglądy
być może to po prostu taka forma wyższego konformizmu
bo naprawdę już niczego się nie zmieni
bo nigdy niczego nie można zmienić

więc powiedzieć – STALIN MIAŁ RACJĘ mógł tylko
naprawdę wierzący człowiek

Kiepski gust

nie tak dawno byłem świadkiem interesującej sytuacji

lał deszcz i szedłem pod parasolem
w obcym zagranicznym mieście w mieście gdzie każdy deszcz cię zmienia
w skulonego mokrego nastolatka
gdzie stajesz się nierozpoznawalnym dla znajomych
i sam siebie bardzo często przestajesz poznawać

no więc szedłem przez główny rynek
tego w ogóle cudownego miasta
choć słowo “cudowne” w tym przypadku
raczej określa zwyczajowy stosunek do tego miasta
innych ludzi
to miasto podoba się wszystkim dlatego że tak się przyjęło
po prostu przyjęło nie mówić o tym mieście źle
jak o umarłych
choć mnie to miasto naprawdę nie bardzo się podoba
bo jak może się podobać nieustający deszcz mgła wilgoć
dekadencja nie to nie londyn nawet nie myślcie że to londyn
to coś dużo bliżej mojej ojczyzny
to prawie pod jej nosem

no więc tak idąc nagle pomyślałem że
w tym mieście nikt mnie nie weźmie i nie rozpozna
nie podejdzie i się nie przywita bo tak po prostu wypada
nie spyta dokąd idziesz w tym mieście obwarzanków
tutaj na każdym kroku sprzedają obwarzanki
posypane sezamem i makiem
w formie wiecznego powrotu w formie znaku nieskończoności
czy niekonieczności
(nawet nie wiem jak to się poprawnie nazywa)
a jeszcze sprzedają tu domowy ser
specjalnie wyciśnięty w jakiejś ludowej foremce
czasem wydaje się że to swoista forma miejscowej pisanki
i dużo tu pamiątkowych aniołków tu w ogóle jest bardzo dużo
kościółów i klasztorów tutaj mieszka dużo ludzi wierzących
a może oni tylko udają że wierzą a naprawdę
to po prostu ludzie i nic więcej

państwo już zdaje się
domyślili się co to za miasto
a jeśli nie to to i tak nie ma żadnego znaczenia

i warto mi było pomyśleć o mojej samotności
o braku znajomych i innej smutnej romantyce
gdy zobaczyłem swojego dobrego kijowskiego znajomego
który szedł prosto na mnie
a zauważyłem go gdzieś na dwa kroki – wprost szliśmy jeden na drugiego
pierwszą reakcją była chwilowa chęć żeby wykrzyknąć coś radosnego

coś zwyczajnego jak to zazwyczaj robią ludzie kiedy
przypadkowo spotykają się w sytuacji obcego miasta obcego kraju
moi rodacy zazwyczaj albo rzucają się sobie na szyję albo
udają że się nie poznali

potem zauważyłem że ten mój znajomy nie jest sam a z jakąś dziewczyną
nie znalazłem tej dziewczyny ale to na pewno nie była jego żona
cudownie znam jego żonę i to była nie ona
mogę zeznać przed sądem najwyższym że to nie była jego żona
bo jego żonę znam nawet lepiej niż jego

szli pod rękę i ona była blondynką jakich wiele jest w kijowie
farbowane blondynki – to po prostu bicz boży mojego kraju
kraju pieśni i tlenionych blondynek
i nagle skojarzyłem sobie nie nie skojarzyłem dobrze to wiedziałem wiedziałem to
nawet lepiej niż cokolwiek nawet mogłem zapomnieć nazwisko właśnie ogłoszonego
laureata nagrody nobla
ale wiedziałem że ma żonę i ta jasna blondynka
to może być każdy ale nie jego żona i oczywiście nie jego córka
a jeśli córka to pozamałżeńska albo z pierwszego małżeństwa
wiedziałem że mają syna jednego syna który kibicuje
drużynie argentyńskiej więcej o nim nic nie wiem

on mógł mnie nie poznać bo nie widział mnie bez włosów
z włosami byłbym zupełnie inny taki
jakiego mnie zwykł widywać ale teraz byłem łysy i to
uratowało i mnie i jego od niezręczności od jakichś mglistych wyjaśnień
od wymuszonej znajomości
“zatem, pozwól, andriju, to na przykład angela,
angelo, pozwól, to na przykład andrij” i tak dalej
i musiałbym całym swoim wyglądem mu pokazywać że
stary nie ma co się denerwować
niczego JEJ nie powiem i to w ogóle bardzo superowo że ty tu
z angela i was spotkałem tak nieoczekiwanie i przyjemnie było was spotkać kurwa
razem z angela
Boże co to za głupie imię – angela?

już nie ma żadnego znaczenia czy on mnie poznał czy nie
bardzo się cieszę że się nie przywitaliśmy
choć wydaje mi się że poznał i ścisnął jej rękę
i stracił kilka milionów nerwowych komórek
i przeklinał mnie i mnie błagał:

“nie zatrzymuj się tylko się nie zatrzymuj idź dokąd szedłeś”

w każdym razie i tak niczego nikomu bym nie powiedział
ale zrobiłem tak jak chciałem i ma
być mi wdzięczny

kiedy spotkamy się w kijowie obowiązkowo powiem:
“wyobraź sobie idę przez główny rynek miasta N. i widzę

naprzeciw mnie idzie człowiek
po prostu wykapany ty ale był z jakąś blondynką
z jakąś farbowaną blondynką”

Boże nie myślałem że ma aż tak kiepski gust

Służę narodowi Ukrainy

takim swoim poprzednim wierszem
spokojnie mógłbym zrujnować całkiem sympatyczną
kijowską rodzinę ale
bardzo bym tego nie chciał

co jednak zrobić jeśli twoja twórczość
czasem bardziej przypomina donos albo wyciąg z protokołu?

gdzie jest granica między aktem twórczym a jakimś bardzo poważnym
ludzkim zdarzeniem kiedy wiersz przestaje być zabawką
utworem artystycznym stając się zwierzeniem oświadczeniem czy zwyczajnie
donosem?

nawiasem mówiąc niedawno dowiedziałem się że jakiś szalony poeta
(nie raczej zwyczajny szaleniec który uważa się za poetę choć może się mylić)
rozpuszcza plotki o tym że jestem donosicielem
że sam na własne oczy widział napisany przeze mnie donos
do specsłużb na innego pisarza
plotki nie powiedziały mi przeciwko któremu konkretnie pisarzowi
był skierowany mój donos i co ja właściwie
w nim napisałem
ale ciekawe w ogóle jest to że młodzi ludzie – moi rówieśnicy
coś takiego sobie wymyślają
nieodmiennie chcą postawić mnie w sytuacji
kiedy trzeba się tłumaczyć;
“no co wy? nie jestem donosicielem jaki ze mnie donosiciel?” itd.
czyli postawić w sytuacji w której
cokolwiek powiesz
wszystko obróci się przeciwko tobie
ale się nie obrażam po prostu
sam bardzo chciałbym się dowiedzieć
jak to się odbywa jak dzisiaj pisane są donosy
jak są formułowane i co dzisiaj może zainteresować ukraińskie specsłużby?
co takiego szczególnego w życiu pisarza może zainteresować ukraińskie specsłużby?

mógłbym na przykład donieść że
poetka X. zdradza swojego męża
niemal z każdym pierwszym lepszym
poeta Y. zajmuje się nielegalnymi operacjami finansowymi
prozaik Z. nie tylko zdradza swoją żonę ale i
robi to można by powiedzieć w niezwykle sposób i wszystko
to będzie prawdą która może zainteresować ukraińskie specsłużby
i tę informację będzie można wykorzystać przy sposobności
na przykład kiedy poetka Z. przegnie i zdradzi jakąś tajemnicę państwową
swojemu kolejnemu zagranicznemu kochankowi
na przykład że w pewnym ukraińskim mieście
ludzie mają możliwość wzięcia prysznica tylko przez 6 godzin na dobę
poeta Y. przekaże wielką sumę w dewizach na jakąś przybrzeżną wyspę i nie zapłaci podatków
a prozaik Z. co zrobi prozaik Z.?

na przykład po prostu wyemigruje i poprosi o azyl polityczny
na przykład w Danii

ale co na tym zyskam? czy będę popularniejszy po donosie na innego pisarza? a może to taki rodzaj satysfakcji? sposób konkurencji? zazdrość zwykła ludzka zazdrość może potencjalnie zrobić ze mnie donosiciela? czy po prostu wtedy spec służby w moim przypadku staną się zamiennikiem wyższych instancji? Boga? absolutu? czy po prostu zrobię to z wielkiego pragnienia żeby poskarżyć się na świat a wówczas major poltawa czy generał radzenko uściskną mi dłoń i powiedzą jak
swojemu dziękujemy za wykonaną robotę za współpracę itp bardzo nam pan pomógł tym że w porę
uprzedził zapobiegł itd.

a co ja na to im powiem
“służę narodowi ukrainy” – powiem im

słyszycie palanty?
SŁUŻĘ NARODOWI UKRAINY

Nauczycielka chemii

w starszych klasach szkoły średniej
miałem bardzo dziwną nauczycielkę chemii
od żądy pocily się jej oczy ona – wiem to dokładnie –
kochala młodych chłopców
kochala nas młodych ludzi którym chemia
nie przydała się w życiu
choć może komuś się i przydała
ale mnie nie zupełnie nie
mnie nic prawie nic się nie przydało
nawet fizyka i wychowanie fizyczne zwłaszcza ta pierwsza
bo niczego nie zawdzięczam nauczycielowi fizyki
choć on jeden jedyny z całej szkoły nas zwyczajnie po ludzku
rozumiał

na mnie od razu machnął ręką i nawet się nie dziwił
kiedy kończąc 11 klasę
nie mogłem znaleźć energii znając masę i jakąś stałą wielkość
do kwadratu (może współczynnik przyspieszenia wolnego spadania
albo stałą plancka do kwadratu)
on bez wątpienia nas kochał
ale kochał zupełnie nie tak
jak kochała nauczycielka chemii
seksualne pożądanie w jakiś dziwny sposób łączyło się u niej
z niesłychaną nienawiścią do tych małoletnich głupków
którzy kichali na tę jej strasznie ciekawą naukę
na jej reaktywne benzole i propyleny i jej żalodne
eksperymenty którymi próbowała nas
zaciekawić

kiedy rozdawała zeszyty z laboratoryjnymi pracami
wydawało mi się że zaraz podejdzie do mnie
i plunie mi prosto w oczy kwasem solnym
potem wetknie w wypalone dziury swoje starannie wymanikiurowane palce
ale ona mówiła patrząc przez grube szkła
“trójeczka, bondar, znowu trójeczka”
a ja jej odpowiadałem nie milczałem brałem swój zeszyt
i albo myślałem o czymś zupełnie innym
albo życzyłem jej szybkiej śmierci och jak nienawidziłem
tej wstrętnej baby w okularach choć może niepotrzebnie życzyłem jej złego
może ona w swoim życiu prócz nas – małoletnich szajbusów
odplacających jej czarną niewdzięcznością – niczego nie miała

już potem kiedy skończyłem szkołę przypadkowo się dowiedziałem
że zniknął jej mąż
on dużo pił – ten jej mąż –
i nagle przepadł bez śladu
szukali męża przez pół roku a potem znaleźli
na miejskim wysypisku i tylko
dzięki jakimś osobistym rzeczom ustalili że to był mąż

nauczycielki chemii

ciekawe w czym ona mierzyła swą nienawiść
kiedy truła go jakimiś skomplikowanymi chemikaliami?
w dżulach? kilokaloriach? woltach? i czy w ogóle
znaleziono wielkość którą można mierzyć nienawiść?
ciekawe kto jej pomógł zaciągnąć go na śmietnik?
może jakiś jej uczeń – zwycięzca miejskiej olimpiady chemicznej
bo tylko jemu tylko jemu jednemu
potrafiła powierzyć swoją tajemnicę

a potem długo się kochali
nienasyceń święci niegodziwcy
nienasyceń przekłeci niegodziwcy
wprost na wysypisku koło trupa w polietylenowym worku
wprost pod gołym neonowym niebem
pod gołym krótkowzrocznym niebem
tego najpiękniejszego ze światów

Robbie Williams

“czemu oni wszyscy tak na mnie patrzą?
czyżby wiedzieli że jestem Ukraińcem” – za każdym razem myślę
wchodząc do kolejnego baru
“czyżby to było tak widać czyżby czyżby aż tak
aż tak było widać że jestem Ukraińcem”

zdejmuję kurtkę (z importu chyba niemiecką ale tu w takich nikt nie chodzi)
zostaję w dżinsach kupionych tutaj w zeszłym roku
zostaję w swetrze wyprodukowanym w państwie Peru
sweter – z pięknej wełny alpaki
świetny jakościowo i wygodny ale tutaj nikt takich nie nosi
zostaję w amerykańskich okularach
co jeszcze?
buty raczej sportowe – takie modne były cztery lata temu

wyglądam beznadziejnie
czy może tylko tak mi się wydaje?
mój nastrój kołysze się między gorącym patriotyzmem i chęcią by dać komuś po mordzie
ale to by mnie całkiem zdradziło

“tylko Ukraińcy mogą tak po prostu wziąć i dać komuś po mordzie” –
myślą i się nie mylą
“tylko Ukraińcy tak pięknie potrafią śpiewać
myślą i się nie mylą
 (“tak śpiewać dzisiaj nie będę” – postanawiam)
“tylko Ukraińcy tak potrafią patrzeć kiedy się rozbierają” –
myślą i się nie mylą
“tylko Ukraińcy mogli wyróżnić tak wielu naszych
w tak krótkim czasie”
myślą i się nie mylą

w tak krótkim czasie mogli tylko Ukraińcy

mam pół godziny
na wykonanie swojej historycznej misji

co ja zdołam zrobić przez pół godziny nad jednym kuflem piwa?

zrobić podsumowanie dnia
jeszcze jednego dnia Ukraińca w Polsce
i wyciągnąć pocieszający dla mnie wniosek:

“ja się im podobam po prostu jako człowiek jako osoba”

i odpłacam im wzajemnością zamawiając jeszcze jedno piwo

a robbie williams już dziesiąty raz dzisiaj mówi mi czego on oczekuje
od życia:

“i just wanna feel real love” – śpiewa robbie williams

ja i on potrzebujemy tego samego

dzisiaj nikomu nie dam po mordzie –
robię krok w stronę ukraińsko-polskiego pojednania
i uśmiecham się jak nikt tutaj nie potrafi

dobrze widzą moje zęby równy rząd zdrowych białych ukraińskich zębów
tutaj takich nikt nie ma

Prymitywne formy własności

jeszcze za czasów gorbaczowskiej przebudowy żył pewien profesor historii sztuki
być może jeszcze żyje nie jestem pewien
który za każdym razem kiedy brał pensję pił ze studentami
którzy potem odprowadzali go pijanego do domu ale po drodze
zachodzili do sklepu spożywczego
i profesor kupował kilkadziesiąt kilogramów soli

okazało się że profesor miał teorię polegającą na tym
że wkrótce nastąpi głód i nieuchronnie wystąpią braki
i z półek jako pierwsza z jakiegoś powodu zniknie sól
nie mąka zapalki czy olej z jakiegoś powodu właśnie sól

to był stały rytuał
co miesiąc studenci tachali do profesorskiego domu sól
drzwi otwierała jego córka i wypowiadała zawsze jedno i to samo zdanie
mówiła: “tato, kurwa twoja mać, znowu?”
a on kazał studentom rzucić sól w kącie korytarza żegnał się
a oni ją zostawiali i rozchodzili się gdzie tam komu wypadło
i tak to trwało miesiąc po miesiącu
potem studenci kończyli studia i przychodzili nowi
profesor znów się upijał i znowu co miesiąc do domu przynoszono
sól

czasami przyłapuję się na podobnych lękach które
być może nie przybierają takich dziwacznych form jak gromadzenie soli a znajdują zupełnie inne
ujście
często kupuję nie jeden kilogram marchwi a dwa
potem marchew gnije i ją wyrzucam
po prostu całe dwa kilogramy – biorę i wyrzucam
a czasami kupuję sobie szynkę różnych gatunków
bo kiedy się na nią patrzy w supermarkecie w takich ogromnych ilościach
i taką apetyczną chce się spróbować wszystkiego
i ona szybko się psuje i ją też wyrzucam

ta sama historia na przykład z książkami i płytami
nigdy się nie znajdzie optymalnej strategii zbierania muzyki
jak zresztą w ogóle można zbierać muzykę?
po co mi ten aerosmith? ten whitesnake? ten salt and pepper? ten dip pepa?
(tak mówiono w moim dzieciństwie dip-pepa)

a z książkami to w ogóle katastrofa:
po co mi te literackie rozprawy? te poetyckie serie? ci mistrzowie współczesnej prozy? ten
pięciotomowy Nabokov? ten zdaje się siedmiotomowy feuchtwanger? czy kiedyś będę czytał
tomasza
manna? czego nowego można się dowiedzieć od tomasza manna?
czy kiedyś wezmę do ręki książkę o feng-shui? nie mówiąc już o
instrukcji bilardu stołowego czy książce o pierwszej pomocy medycznej
komu będę udzielał pierwszej pomocy medycznej? i co to takiego feng-shui i czym
to różni się od żeńszenia?

jednak książek i płyt jakoś nigdy nie wyrzucam
jest ich tyle że trzeba myśleć o trzypokojowym mieszkaniu
a żeby kupić trzypokojowe mieszkanie muszę zarobić pieniądze
na różnych przekładach artykułach do modnych i intelektualnych czasopism chałturach
felietonach recenzjach o
książkach
które znowu będę musiał kupować kupować i tak bez końca

praktycznie każde moje wejście do księgarni kończy się
jakąś nową książką po prostu źle się czuję kiedy
nie kupię jakiejś nowej książki
kilka dni temu długo pytałem siebie po co kupiłem książkę curzio
malapartego “legenda lenina” w polskim przekładzie?
chyba kiedyś interesowałem się leninem?
(i jeszcze czytać o nim po polsku!)
czyżbym jeszcze nie do końca stracił zainteresowanie leninem?
nawet jeśli tam napisano o nim coś całkiem już szokującego
a książka o terroryzmie w zachodniej europie jakiegoś polskiego profesora
na co mi? kupiłem ją też bo z jakiegoś powodu była przeceniona
a potem się okazało że miała nieprawidłowo sklejone strony
zaczynała się od strony 324 a kończyła trzynastą
i nawet jeśli mnie zakorci żeby po prostu dla rozrywki
poczytać o IRA “czerwonych brygadach” czy porwaniu aldo moro
czy zacząć rozwiązywać ten labirynt?

już nie raz przysięgałem sobie kupować albo tylko te książki
bez których naprawdę nie można żyć albo książki które
przynoszą praktyczną korzyść dlatego
zdaje mi się że jestem jeszcze bardziej szalony niż ten profesor
który gromadził sól
bo sól zajmuje dużo miejsca ale przynajmniej można jej dodać do jedzenia
jeśli jest extra
robić słone kąpiele
jeśli jest morska
ograniczać ryzyko upadku w zimie i robić kompresy kiedy masz anginę lub świnkę
kiedy jest kamienna
z soli można nawet zrobić słup soli jeśli to sól biblijna
jakakolwiek solą można natrzeć rybę i posypać płamę po czerwonym winie
sól można zamienić na mąkę zapalki czy olej w rok głodu

a książki nie oddasz na makulaturę nie wrzucisz do piecyka nie spalisz na placu
i nawet się nią nie podetrzesz

jeśli to oczywiście nie jest “nowy testament” od “braci gedeonowych”

Jogging

długo nie mogłem dojść do siebie
po mailu z berlina od mego przyjaciela olafa

w tym mailu prócz obowiązkowych atrybutów które
z zasady sprowadzają się do rytualnych pytań
o kwestie zdrowia i plany twórcze
(jakby w tej twórczości można było coś zaplanować)
w tym mailu jakby między wierszami czysto po niemiecku bez przesady ale
z odczuciem głębokiego tragizmu dokładnie w paru zdaniach
było powiedziane mniej więcej tak:

“od wczoraj zacząłem unikać spotkań z moim sąsiadem
mieszkamy koło siebie już dwadzieścia lat jest moim rówieśnikiem
i co rano razem biegamy w tym parku niedaleko
on zawsze mi
wydawał się trochę dziwny kiedy nastąpił wybuch w czarnobylskiej elektrowni atomowej
zaczął obklejać sobie ściany starymi gazetami żeby nie daj
Boże do jego mieszkania nie przeniknęło promieniowanie a wczoraj na schodowej
klatce spotkałem jego żonę która powiedziała że on ma raka krwi
w ostatnim stadium nieuleczalnego i że to koniec
a ja teraz boję się mu popatrzeć w oczy a wiesz taki
sympatyczny człowiek tak przyjemnie się z nim biegało rano...”

natychmiast chciałem jakoś uspokoić olafa
pocieszyć mówiąc “nie przejmuj się taki los zresztą
znajdziesz sobie innego sąsiada dla porannych przebieżek a jeśli
nie znajdziesz sąsiada to weź sobie irlandzkiego setera
wiesz jak one lubią biegać? to nawet o wiele lepiej niż
z człowiekiem no i te psy nie chorują na raka” ale
nawet nie wiem czemu ale nie zacząłem nawet tego robić
nagle to wszystko wydało mi się jakąś czystą literaturą
pomyślałem że to mógłby być niezły fabularny pomysł
dla powieści kundery
który lubi mistrzowsko opisywać ludzkie tragedie a tu wszystkie ingrediencje
gotowe – berlin niedługo przed zjednoczeniem dziwny sąsiad dwadzieścia lat
wspólnego biegania gazety na ścianach jak kronika przelomowych historycznych wydarzeń
które zmieniły oblicze europy choroba rak i widzą państwo
on nie wie jak teraz popatrzeć w oczy
napisałem coś całkiem neutralnego
coś w typie “trzymaj się zresztą ty już jemu w niczym nie pomożesz a ty
jeszcze masz żyć i żyć nie myśl o tym co złe nie myśl
o raku”

a potem przyszło mi na myśl coś zupełnie heretyckiego
pomyślałem:
oto już dziesięć lat żyję w odległości niespełna stu
kilometrów od czarnobyła żyję i chodzę tymi granitowo-marmurowymi
ulicami dostaję chamskie porcje wszelkiego radioaktywnego
promieniowania mam krótkowzroczność niedawno wykryli u mnie zapalenie wątroby

co prawda na informacyjnym poziomie jednak zapalenie przygłuszony
katar żołądka od czasu do czasu daje mi się we znaki od piętnastu lat nie
schodzą brodawki choć mi nie przeszkadzają ale nie schodzą
jak wszystkie czarnobylskie dzieci mam problemy z tarczycą
czasami kłuje mnie serce i wszystko to jeszcze przed trzydziestką
ale ja dokładnie wiem że nie zachoruję na raka

po prostu jestem pewny że nie zachoruję na raka

będę żył długo o jejku jak długo
nie będę kupował gazet nie będę biegał rano nie będę czytał kundery
nie będę chodził po mieście z dozymetrem nie pójdę na badania
nie podpiszę deklaracji nie wystąpię z partii
nie wstąpię do partii nie zrobię analiz nie zabiję nie ukradnę

nie porzucę ojczyzny wejdę głęboko bardzo głęboko w maleńką swoją
ojczyznę

i zasnę

Rosji z miłością

nawet nie wiem dlaczego ludzie tak kochają
życzyć źle innym weźmy na przykład mnie
dotąd sam sobie nie potrafię wyjaśnić
czemu kibicowałem wali i nie rosji w barażowych meczach
mistrzostw europy
co mi ta walia? czy oni kiedykolwiek pokazali
ciekawą piłkę? co innego rosja
oni chociaż nie pokazywali ciekawej piłki
to jednak dla mnie w życiu rosja wiele znaczy
nawet więcej niż mogę sobie wyobrazić
co jak co ale rosja budzi we mnie różne skojarzenia
których wyliczanie byłoby tu bez sensu
a walia tylko skojarzenia z księciem Charlesem walijskim cardiff
i rugby

spokojnie mógłbym przeżyć bez wali
a bez rosji swojego życia po prostu sobie nie wyobrażam
dobrze że ta rosja istnieje na świecie – czasem myślę
o rosji zawsze pamiętasz z tą rosją nigdy nie wiadomo
to nie niemcy z którymi zawsze wiadomo
a z tą rosją nigdy nie wiesz
gdybyś wiedział to już by nie była rosja

kiedyś dawno-dawno jeszcze w dzieciństwie
lubilem grać z bratem w państwa miasta
zawężając grę do jakiegoś jednego kraju
kiedy rzucisz jakiś syktywkar a on powie
na przykład "rjazań" dalej nie wiesz co powiedzieć
po prostu nie wiesz co powiedzieć

a z drugiej strony tam są wyjątkowe miasta na "i" i "j"
joszkar-ola inyeczanski ityk-kjuel
nie jest ich tak wiele ale są i w razie jakichś czeboksariw
czy nabiereżnych czewnów można dwa razy się odbić
ale tylko dwa razy bo w rosji też są granice
choć czasami się zdaje że ona nie ma granic

często te gry kończyły się łzami
kiedy Pawło (tak ma na imię mój brat)
uciekał się do niedozwolonych chwytów
i dwa razy na mój "wyborg" czy "taganrog"
odpowiadał "gus' chrestalnyj" czy "gus' żelaznyj"
i wtedy albo płakałem albo prosiłem o pozwolenie (byłem młodszy)
skorzystania z johannensburga ale
sami rozumiecie czym kończył się ten johannensburg
po johannensburgu znowu był jakiś
gus' chrestalnyj lub gus' żelaznyj
kompletna katastrofa wstyd i lzy

nie lubilem przegrywać ze starszym bratem
choć jego bardzo lubilem (i teraz też lubię)
może dlatego nie lubilem że w ogóle nie lubię przegrywać

teraz mój brat mieszka z rodziną w rosji
czasem bardzo mu zazdrozczę
bo zawsze ma tej rosji dosyć
a ja nigdy nie mam jej dosyć
choć z drugiej strony nie wiadomo
jak lepiej

przeł. Bohdan Zadura